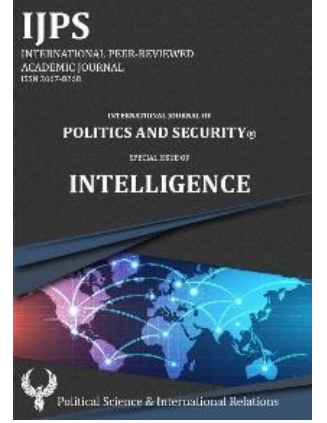

International Journal of Politics and Security (IJPS)

ISSN: 2667-8268

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/ijps>

Ulusal Güvenlik Politikalarının Oluşturulmasında Stratejik İstihbaratın Önemi

Author(s) / Yazar(lar): Halil ÜLKER

Source / Kaynak: International Journal of Politics and Security (IJPS) / Vol. 4 / No. 2 / July 2022, pp. 13-38.

DOI: 10.53451/ijps.1056346

Date of Arrival : 11.01.2022

Date of Acceptance : 25.04.2022

To cite this article:

Ülker, Halil. “Ulusal Güvenlik Politikalarının Oluşturulmasında Stratejik İstihbaratın Önemi”. *International Journal of Politics and Security (IJPS)*, Vol. 4, No. 2, 2022, pp. 13-38, DOI: 10.53451/ijps.1056346

All intellectual property rights of this article belong to International Journal of Politics and Security (IJPS). It cannot be republished, reproduced, distributed, sold, or made available to the public for free / paid to use in any way, without any prior written, written communication, copying, or the broadcasting system. Academic citations are outside this rule. The ideas stated in the article belong only to the author(s).

Ulusal Güvenlik Politikalarının Oluşturulmasında Stratejik İstihbaratın Önemi

Halil ÜLKER*

Özet

Soğuk Savaş sonrasında hızla küreselleşen dünya aynı zamanda küçülmeye de başlamıştır. Pek çok kavram yapısal değişikliklere uğramıştır. Bu kavramlardan birisi de ulusal güvenliktir. Ulusal güvenlik eskiden olduğu gibi salt askeri kavram olmaktan çıkmış, ülkelerin refah seviyeleri, demografik, sosyal, ekonomik, ticari, kültürel yapılarını da içeren geniş tabana yayılan bir kavram haline almıştır. Bu durumda ülkelerin ulusal güvenlik politikalarının hazırlanması için de yeni bir yapıya ihtiyaç duyulmuştur. Bu yapı politik karar alıcılara objektif kaynak sağlayacak olan stratejik istihbarat kurumlarıdır. Günümüz dünyasında artık stratejik istihbarat ile ulusal güvenlik politikaları birbirinden ayrılmaz yapıdadır. İstihbaratın en gelişmiş hali olan stratejik istihbarat, devletlerin tepki verebilme sürelerini kısaltmış ve kabiliyetlerini artırmıştır. Bu da günümüz dünyasında devletlerin var olabilmemesinin önemli bir şartıdır. Bu çerçevede bu makalede ulusal güvenlik politikalarının oluşumunda stratejik istihbaratın önemi irdelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Güvenlik, İstihbarat, Stratejik istihbarat, Ulusal güvenlik

The Importance of Strategic Intelligence in Creating National Security Policies

Abstract

After the Cold War time, the world has begun to shrink same time while globalizing rapidly. Therefore many concepts underwent an ontological change in parallel with these changes. One of t is national security. So, The National Security concept has been deepened by social, economic, and cultural dimensions instead of understanding military matters only. Besides, new requirements and structures emerged such as intelligence for the preparation of national security policies. These strategic intelligence institutions provide objective information for decision-makers, and this symbiotic relationship is inseparable from each other. Strategic intelligence, which is the most advanced form of intelligence, has shortened the reaction time of states and increased their capabilities. So, this is crucial for the existence of states in today's world. In this context, this article examines the importance of strategic intelligence in the formation of national security policies.

Keywords: Intelligence, National security, Security, Strategic intelligence

1. Giriş

Güvenlik, dünyanın varoluşundan beri insanlığın en temel ihtiyacıdır. Küreselleşen dünyada yüksek refah seviyesine sahip, gelişmiş toplumlar ulusal güvenlik kavramını önemsemiş toplumlardır. Bunlar güvenlik ikilemi yaşamayan, kendi güvenliklerini, ulusal çıkarlarını korurken özgürlüklerinden ve yaşantılarından asgari seviyede tavizler veren

* Bağımsız Araştırmacı, Türkiye, efrasyap77@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-6750-7808

Date of Arrival: 11.01.2022– **Date of Acceptance:** 25.04.2022

toplumlardır. Bu durumu, güvenlik stratejilerini ve politikalarını doğru veriler ışığına geliştirmelerine borçludurlar.

Barry Buzan; dünya genelinde ülkelerin kurguladığı ve takip ettiği güvenlik politikalarının, kendi ulusal güvenlik politikalarıyla, gerek müttefik gerekse de hasım ülkelerin uluslararası güvenlik politikalarının bir karışımı görünümünde olduğunu belirtmektedir¹. Stratejik istihbarat, diğer istihbarat türlerinden farklı olarak; ekonomi, politika, sosyal ve toplumsal çalışmalar, siber çalışmalar gibi çok geniş bir tabana etki eder. Bu nedenle karar alıcıların büyük resmi görmeleri ve geleceğe dair uzun soluklu politikalar hazırlamalarında en etkili yardımcılarıdır². Bu da stratejik istihbaratın ülkelerin ulusal güvenlik boyutundaki çalışmaları için önemli en projeksiyon sayılmasının nedenidir. Stratejik istihbarat ve ulusal güvenlik kavramları toplumların gelişmişlik düzeylerine göre farklılık arz etmektedir. Gelişmiş toplumlarca oluşturulan devletlerde; tam bağımsızlık, vatandaşların yüksek refah seviyesine sahip olması, güçlü bir adalet sisteminin olması, rakipleri, müttefikleri hakkında detaylı bilgiye sahip olması en önemli başarı unsurlarıdır. Bu bağlamda, stratejik istihbarat kavramının ülkelerin dış politikası ile alakalı bir kavram olmasının dışında, ülkelerin hazır oluş, tedbirli oluş ilkesinin yegâne unsuru olduğu görülmektedir. Barış zamanında gerek müttefikleri, gerekse de hasımları ile alakalı çok geniş yelpazede, son derece titiz bir şekilde derlenen objektif verilerden yola çıkılarak hazırlanan ulusal güvenlik politikaları toplumların varoluşlarının ve devletlerin yaşayışının temel ilkesi haline gelmiştir.

Bu çalışmada ülkelerin ulusal güvenlik politikalarının oluşturulmasında stratejik istihbaratın önemi irdelenmektedir. Bu irdeleme üç temel soru üzerine odaklanmıştır. Çalışmada öncelikle stratejik istihbaratın ne olduğu sorusuna cevap aranmaktadır. Bu bağlamda stratejik istihbaratın analizci ülkelere ne gibi avantajlar sağlayabileceği sorusu cevaplanmaya çalışılmıştır. Ayrıca Stratejik istihbaratın ülkelere sağlayabileceği avantajların ulusal güvenlik politikaları hazırlanmasında karar alıcılara ne gibi kolaylıklar sağlayacağı ve ulusal güvenlik politikalarının hazırlanmasında ne gibi öneme haiz olduğu tartışılmıştır.

¹ Barry Buzan, *People, States and Fear: The National Security Problems in International Relations*, (Chicago: The University of North Carolina Press, Ill. 1983), 219.

² Bruce D. Berkowitz ve Allan E. Goodman, *Strategic Intelligence for American National Security*, (New Jersey: Princeton University Press, 1991), 4.

2. İstihbarat ve Stratejik İstihbarat

Pek çok toplumda genel olarak korkulan, gizemli, gizli saklı aynı zamanda havalı kabul edilen istihbarat kavramı çeşitli dönemlerde yapısal değişiklikler gösterse de, bilinen tarihten itibaren vardır ve devletlerin yaşamında hayati öneme sahiptir. Antik Yunan düşünürlerinden Platon devletin bir çeşit büyütülmüş insan olduğundan bahsetmektedir³. Bu bağlamdan yola çıkarsak; devletler büyütülmüş insanlar ise, istihbaratı da insanın duyu organlarına benzetmek yanlış bir yorum olmayacaktır.

İstihbarat kavramı zaman içinde anlamsal ve yapısal değişikliklere uğramıştır. Devletlerin de insanlar gibi karakterleri vardır.⁴ Bu nedenle Türkçede “bilgi toplama, haber alma”⁵ anlamına gelen kavram, İngilizcede “algılama, öğrenme, anlama ve bilme gücü” anlamına gelen *intelligence* kelimesiyle,⁶ Arapçada ise “haber verme, bildirme” anlamına gelen مخابرة (muhaberat) kelimesiyle anlatılmaktadır.⁷ Devletleri oluşturan milletlerin karakteristik yapılarından kaynaklı olarak farklı cümlelerle anlatılan kavram Türkçede malûmatın derlenmesi olarak algılanırken, İngilizcede malûmatın değerlendirilmesi⁸, Arapçada ise malûmatı bildirme, iletme olarak algılanmaktadır.

Genel olarak alanyazındaki tanımlara göz atılacak olursa kavramın zaman içinde küçük değişiklikler yaşadığı ve ortak bir tanımın olmadığı anlaşılacaktır. Eski dönemlerde ve antik çağlarda askeri operasyonlarda kılık değiştirme, gizli mesaj gönderme olayları istihbarat faaliyetleri olarak tanımlanmıştır.⁹ Antik çağın ardından Sun Tzu tarafından kaleme alınan ünlü Savaş Sanatı adlı eserin on üçüncü bölümü casusluk ve istihbaratı anlatmaktadır. Tzu, savaşların iyi bir istihbarat ile kazanılabileceğini, bunun için de yöresel, iç, devşirme, hükümlü ve hayatta kalan casuslar olmak üzere beş farklı casus türünden yararlanılabileceğini yazmıştır.¹⁰ Buradan eski çağlardaki istihbarat anlayışının daha çok savaş üzerine olduğu anlaşılmaktadır. Modern dönemde ise istihbarat kavramı yapısal değişime uğramıştır. 18.

³ Platon, *Devlet*, çev., Sabahattin Eyüpoğlu; Mehmet Ali Cimcoz, 3. Baskı, (İstanbul: Remzi Kitabevi, 1975), 38-39.

⁴ İbid, s.125.

⁵ TDK, *Türkçe Sözlük*, 10. Baskı, (Ankara: Akşam Sanat Okulu Matbaası, 2005), 989.

⁶ Oxford, *Oxford advanced learner's dictionary of current English*, 3. Baskı, (London: Oxford University Press, 1974), 444.

⁷ Serdar Mutçalı, *Arapça-Türkçe Sözlük*, (İstanbul: Dağarcık Yayınları, 1995), 213.

⁸ Ümit Özdağ, *İstihbarat Teorisi*, 11. Baskı, (Ankara: Kripto Yayınları, 2016), 16.

⁹ Merve Seren, *Stratejik istihbarat ve ulusal güvenlik*, (Ankara: Orion kitabevi, 2017), 99.

¹⁰ Sun Tzu, *Savaş Sanatı*, çev., Adil Demir, 3. Baskı, (İstanbul: Kastaş yayınları, 2008), 83-85.

yüzyıldan birinci dünya savaşına kadar geçen süreçte kurumsallaşan istihbarat 20. yüzyılda önemini artırmıştır. Özellikle Soğuk Savaş döneminde istihbarat elemanlarının öneminin artması nedeniyle bu yüzyıla *casuslar yüzyılı* denilmiştir.¹¹

Modern dönemlerdeki tanımlara bakacak olursak; Warner istihbaratı salt bilgi olarak görmemiştir. O, istihbaratı; bir ülkenin/kurumun önceden bilinmesi gerektiğini düşündüğü bütün konular ile alakalı olan bilgileri toplayarak hazır hale getirmesi ve bu bilgilere uygulama kapasitesi kazandırılması şeklinde tanımlamaktadır.¹² Kent ise, başarıya ulaşması istenilen eylemin temel dinamiklerini oluşturacak olan en doğru bilgiye/cevaba ulaşma çabası olduğunu yazmıştır.¹³ Shulsky ve Schmitt ise tanım yaparken, gizliliğin istihbaratın en önemli özelliği olduğunu vurgulamıştır.¹⁴ Minix ve Hawley, istihbarat için toplanan bilgilerin hızlı ve doğru olmasının önemine değinmiş, bu durumu da istihbari bilgiyi kullanacak olan yöneticilerin doğru karar almalarının zamanında gelen kaliteli bilgiye bağlı olduğunu belirterek açıklamıştır.¹⁵ İstihbarat tanımını yaparken haber alma ile istihbaratın farkına değinen Erkan ve Dilmaç ise, istihbaratı belirli bir konuda elde edilen bilgi (haber) değil de, daha çok bu bilgilerin işlenmesi, yorumlanması olarak tanımlamaktadır.¹⁶

Sonuç olarak görülmektedir ki farklı istihbarat tanımları vardır, ancak ortak bir tanım yapmak oldukça zordur. Kültürler toplumların karakterlerini oluşturur. İstihbaratın kavramsal tanımının değişmesinin ana sebebi de toplumlar arasındaki kültürel değişimlerdir. Ancak bütün canlılarda olan, çevreyi ve düşmanı merak etme içgüdüğü ile canlıların çevresinde yaşanan hadiselerle alakalı bilgi edinme ihtiyacı asla değişmemektedir. Bu durumda kavramın tanımında her ne kadar kültürel, karakteristik ve zamansal farklılıklar olsa da istihbarat bütün toplumlar için zaruri bir ihtiyaç olarak kalacaktır.

3. İstihbaratın Temel İlkeleri

Soğuk Savaş sonrası hızla küreselleşen dünyada istihbarat faaliyetleri yapısal değişime uğramıştır. Günümüzde internet başta olmak üzere iletişim ve bilgiye ulaşımın çok kolay olması, ortaya çıkan ve işlenmesi gereken bilginin yoğunluğu nedeniyle istihbarat, haber alma

¹¹ Ümit Özdağ, Op.cit., s.159

¹² Michael Warner, "Wanted: a definition of intelligence" *Studies in intelligence* 46, no. 9 (2002):15.

¹³ Sherman Kent, *Stratejik istihbarat*, çev., Yasemin Özbek- Şermin Arıca, (Ankara: ASAM yayınları, 2003), IX.

¹⁴ Abram N. Shulsky ve Gary J. Schmitt, *Slilent Warfare*, (Washington: Brassey'e Press, 1993), 122.

¹⁵ Dean A. Minix ve Sandra Hawley, *Global Politics*, (Belmont : West/Wadsworth Publishing, 1998), 326.

¹⁶ Muzaffer Erkan ve Sabri Dilmaç, *Devlet, güvenlik ve istihbarat*, (Ankara: EGM, İDM yayınları, 2001), 176.

örgütlerinin tekelden çıkararak strateji enstitüleri gibi kurumlarla paylaşılır olmuştur. Ancak bu durum istihbaratın genel hatlarında ve ilkelerinde değişime neden olmamıştır.

İstihbaratın temel ilkelerini kısaca şu şekilde açıklayabiliriz: ¹⁷

a. İstihbarat hızlı olmalıdır. Ulaşılan veya değişen her türlü bilgi çok hızlı bir şekilde karar alıcı makama iletilmeli ve politika oluşumunun geç kalınmışlık sonucu sekteye uğraması engellenmelidir.

b. İstihbarat, kesin ve doğrulanmış bilgilerden oluşmalıdır. Karar alıcıların politika hazırlama esnasında zaman kaybetmesini engellemek için oluşabilecek muhtemel senaryolar kesin bilgi aracılığıyla giderilmelidir.

c. İstihbarat, karar alıcıların bilgi istediği doğrultuda hazırlanmalıdır. Karar alıcıların politika hazırlamada tam olarak ihtiyacını karşılayabilecek, amaca uygun halde düzenlenmelidir.

d. İstihbarat, çok taraflı müdahaleler sonucu değişen verilerin analizinde esnek öngörülerle hazırlanabilmelidir.

e. İstihbarat şüpheci bir yaklaşımla, yaratıcı bir zekâyla ve yenilikçi bir ekip ile hazırlanmalıdır.

f. İstihbarat faaliyeti, objektif olmakla birlikte tam adanmışlık gerektiren bir faaliyettir.

g. İstihbarat salt düşmanı izleme faaliyeti değildir. Aynı zamanda düşmanın senin hakkında bilgi sahibi olmasının önüne geçilmelidir. Bu durumda istihbarat aynı zamanda düşman istihbaratına karşı koyma faaliyetidir de denilebilir.

3.1. İstihbarat Türleri

İnsani, fotoğraf, sinyal nükleer, radar, akustik, izleme başta olmak üzere çok farklı tekniklerle bilgi derleme ve değerlendirme işi olan istihbarat; Goldman'a göre üç ana türde icra edilmektedir. Kısaca bunlar; daha çok askeri nitelikte ve spesifik bir hedefe yönelik olan *operasyonel istihbarat*, devam etmekte olan bir operasyonu desteklemek maksatlı kısa vadeli olarak icra edilen *taktik istihbarat*, düşman devlet veya örgütle alakalı siyasi, sosyolojik, ekonomik, askeri fırsat ve tehditlerin araştırıldığı ve karar alıcıların politika hazırlamasında kritik öneme haiz bilgilerin ortaya konulduğu *stratejik istihbarat* olarak özetlenebilir.¹⁸ Özdağ,

¹⁷ Ümit Özdağ, op.cit, 35-40.

¹⁸ Jan Goldman, *Words of intelligence a dictionary*, (Oxford: The Scarecrow Press, 2006), 83.

çalışmasında bunlara bir de üç istihbarat türünün birleştiği entegre istihbarat türünü eklemiştir.¹⁹

3.2. Kavram Olarak Stratejik İstihbarat

Stratejik istihbarata tarihte ilk olarak Sun Tzu'nun Savaş Sanatı adlı eserinde denk gelmektedir. Geçmişte Mısır, Hint, Pers, Moğol ve Türk uygarlıklarında da stratejik istihbarat kabul edilebilecek uygulamalar yapıldığı bilinmektedir²⁰. Modern anlamda kavramın kurumsallaşmasını sağlayan, yönetsel kurucularından en önemlisinin Sherman Kent olduğu kabul edilmektedir. Kent, aynı isimli eserinde kavramı, karar alıcıların politika oluşturmada diğer devletler hakkında sahip olmaları gereken bilgi türü olarak açıklamıştır.²¹ McDowel'a göre ise stratejik istihbarat; bir ülkedeki karar alıcıların, planlayıcıların ve uygulayıcıların politika ve hedeflerini belirlemelerine yardımcı olabilecek risklerin ve fırsatların detaylı araştırılmasıdır.²² Russel'e göre barış zamanlarında yapılan önemli bir istihbarattır. O, stratejik istihbaratın ülkelerin ulusal güvenlikleri için politika hazırlamalarında, hedefin güçlü ve zayıf yönlerinin bilinmesine ilişkin yürütülen ve en kapsamlı istihbarat türü olduğunu yorumlamaktadır.²³

Stratejik istihbaratın karar alıcı mekanizmaya sağladığı desteği Yılmaz şu şekilde anlatmıştır:²⁴

a. Stratejik istihbarat, terör faaliyetleri ile sıcak savaşa kadar uzanacak olan ve devletlerin ulusal güvenlikleri açısından birinci derecede tehdit oluşturabilecek gelişmelerin önceden öğrenilmesini ve önleme faaliyetlerinin icrasını sağlar,

b. Stratejik istihbarat, düşman ülke veya örgüt içinde örtülü operasyonlar düzenlenmesini, düşman ülke liderlerinin veya lider kadrolarının etkilenmesini, oluşabilecek çeşitli çatışma ortamlarının diplomatik yollarla veya operasyonel müdahalelerle engellenmesini

¹⁹ Ümit Özdağ, *age*, 140.

²⁰ İbid, 42-45

²¹ Sherman Kent, *agm*, 11.

²² Don McDowel, *Strategic intelligence: A handbook for practitioners, managers and users*, (Maryland: The Scarecrow Press, 2009), 5.

²³ Richard L. Russel, *Sharpening strategic intelligence: why the CIA gets it wrong and what needs to be done to get it right*, (New York: Cambridge University Press, 2007), 5.

²⁴ Sait Yılmaz, "Ulusal güvenlik ve istihbarat: Türkiye ve ABD üzerine kavramsal bir çerçeve", (Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, 2005), 129-130.

kolaylaştırır. Bu tip konularda yürütülecek her türlü müzakere ortamında sahibine yardımcı olur,

c. Stratejik istihbarat, küresel çapta ve her dalda oluşacak yeni teknolojik gelişmelerin kaydedeceği ilerlemeyi ve bu ilerlemenin yönünü tayin eder. Stratejik istihbaratı üreten ülke için oluşabilecek fırsatlar ile tehditleri değerlendirmeye yardımcı olur,

d. Stratejik istihbarat, ülkelerin ulusal güvenliği için hayati öneme sahip olan kontrespionaj (İKK) faaliyetlerinin yönünü tayin etmeye yardımcı olur.²⁵

Görüldüğü üzere stratejik istihbarat; ülkelerin karar alıcı mekanizmalarının politika oluşturabilmesi için stratejik bilgi derleme işidir. Burada önemli olan stratejik bilgi kavramını doğru tanımlayabilmektir. Kent kavramı kurumsallaştırdığı çalışmasında; stratejik bilgiyi açıklarken ülkenin coğrafi konumu, siyasi yapısı ve ülkeyi yöneten siyasetçi ve diplomatların biyografilerini, ülkenin demografik yapısını, ekonomik yapısını, ülkenin ana ve önemli ulaşım hatlarını (kara, hava, deniz ve demir yolları ile ülke içindeki su yolları, limanlar vs), jeopolitiğini, askeri ve operasyonel durumunu ve ülkenin yeraltı, yer üstü zenginlik kaynaklarını genel olarak içermesi gerektiğini belirtmiştir²⁶. Bütün bu tanımlamalardan yola çıkacak olursak stratejik istihbaratın bir ülkenin iç ve dış politikada, ulusal güvenliğini, menfaatlerini koruması amacıyla gücünü en ekonomik, en etkili şekilde kullanmasına yardımcı olmak amacıyla; kurumlar, kuruluşlar tarafından yürütülen profesyonel faaliyet olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Stratejik istihbaratı diğer istihbarat türlerinden ayıran en önemli etmen, stratejik istihbaratın amacı barıştan itibaren ulusal güvenliği sağlamak için hazırlık yapmak, olası askeri ya da politik çatışma durumlarında ise negatif etkiyi en aza indirmektir.

3.3. Stratejik İstihbaratın Temel Özellikleri

Küreselleşen dünyada; sosyal medya, internet açık kaynakları dolayısıyla iletişimin ve haber almanın son derece kolay olduğu aşikârdır. Stratejik istihbarat da büyük ölçüde açık kaynaklardan elde edilir.

Özdağ, stratejik istihbaratın karşı devleti yöneten kişi ve kadrolarla alakalı biyografik çalışmaları, ülkenin jeopolitiğini, coğrafyasını, ulaşımını, sosyolojik ve ekonomik yapısını, halkın moral ve ahlak durumunu, ülkenin teknoloji alanındaki yatırımlarını ve gelişmelerini

²⁵ Sait Yılmaz, "Ulusal güvenlik ve istihbarat: Türkiye ve ABD üzerine kavramsal bir çerçeve" , (Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, 2005), 129-130.

²⁶ Sherman Kent, Op.cit, s.9.

içerdiğini belirtmiştir.²⁷ Buradan anlaşılacağı üzere stratejik istihbarat ulusal güvenlik politikaları ve dış politika oluşturma çalışmalarında istihbarat ile sistem arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktadır. Stratejik istihbarat tamamen şahsına münhasır bir araştırma ve analiz yöntemidir. Taktik veya operasyonel istihbarattan tamamen farklı bir yapıda olan stratejik istihbarat: spesifik bir hedefe ya da operasyona yönelik değil, tamamıyla sorunun kaynağına yönelik, resmin bütününe bakmaya yarayan, zamana yayılarak uzun vadeli yürütülen çözümlerle ilgilidir.²⁸

Stratejik istihbarat; yukarıda belirtildiği gibi daha çok açık kaynak verilerini kullanarak zararlı (yıkıcı, bölücü) faaliyetlerin engellenmesi, ulusal politikaların daha etkin şekilde hazırlanabilmesi ve korunabilmesi amaçlarına yönelik olarak iki şekilde kullanılır.²⁹ Stratejik istihbarat sayesinde politika hazırlamakla yükümlü karar alıcılar, ülkeye yönelik silahlı saldırı hatta sıcak savaşa kadar uzanabilecek olan, ülke çıkarlarını riske sokabilecek tehditkâr gelişmeleri önceden fark eder. Stratejik istihbarat, karar alıcıların planladığı örtülü askeri ya da politik operasyonları düzenlemeye, yabancı liderleri veya lider ile birlikte çalışan kadroları etkilemeye, ülkeler arasındaki çatışmalara diplomatik ve askerî yollarla müdahale etmeye veya bunları engellemeye yardımcı olur. Rakip ülkelerdeki yeni teknolojik gelişmelerin gidebileceği yönü, oluşturabileceği fırsat ve tehditleri öngörmeye katkıda bulunur. Stratejik istihbaratın en önemli özelliklerinden birisi de karşı istihbaratın yönünü belirlemeye yaramasıdır. Burada anlatılan temel özellik üzerinden stratejik istihbaratın sadece devletler tarafından ve devlet yöneticileri için gerçekleştirildiği düşünülebilir. Ancak, stratejik istihbarat sadece ülkeler için değil aynı zamanda büyük şirketler için de son derece faydalıdır.³⁰

4. Uluslararası İlişkilerde Güç-Güvenlik İlişkisi

Dünya genelindeki pek çok dilde kabiliyet olarak tanımlanan güç kavramı uluslararası ilişkilerin en temel dinamiklerinden birisidir. Kavram Türkçede *bir etki yapabilme veya etkiye direnebilme* anlamında kullanılıyorken, İngilizcede *insanları ve olayları kontrol edebilme*, İspanyolcada ise *bir şeyi herhangi bir engele takılmadan hızlıca yapabilme* anlamına

²⁷ Ümit Özdağ, “Stratejik İstihbarat”, *Avrasya Dosyası Dergisi* 8, no. 2 (2002): 134.

²⁸ Don McDowel, Op.cit. s,5-21.

²⁹ Elvin Abdurrahmanlı, “İstihbarat teşkilatlarının terör örgütlerine sızması: İRA örneği”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Aydın Üniversitesi, 2018), 35.

³⁰ Ümit Özdağ, Op.cit., s.114.

gelmektedir.³¹ Kavramı uluslararası ilişkiler alanyazınına sokan ise realist okuldur.³² Güç; kavramsal olarak evrensel bir tanıma sahip değildir. Fen bilimleri kendi alanlarında güç tanımını kesin olarak yapabilmektedir. Ancak sosyal bilimlerde, özellikle de uluslararası ilişkilerde üzerinde uzlaşmış ortak bir güç tanımı henüz yoktur³³. Kavram realistler arasında da farklı anlamlara sahiptir. Realistlerce askeri, ekonomik, teknolojik, diplomatik olarak ayrıştırılan güç kavramı devletlerin karşılaştırılmasında da kullanılır. Realizm, güç kavramını açıklarken şu varsayımlardan hareket eder:³⁴

a. Realizme göre insan doğası, bencillik ve açgözlülükle tanımlanır.

b. Realizme göre siyaset, insan faaliyetlerinin güç ve zorlanma tarafından şekillendirilmiş bir alandır. Devletler güç temelli küresel aktörlerdir. Küresel düzen ise devletlerarasındaki güç dağılımı tarafından şekillendirilmiştir.

c. Bu iki temel çıkarım bağlamında realizm, devletleri, güvenliği bütün konulardan daha öncelikli hale getiren, bencil, çıkarlarına ve hayatta kalma konularına öncelik veren yapı olarak düşünür. Aynı zamanda devletlerin anarşi bağlamında hareket ettiğini, bu yüzden de kendi başlarının çaresine bakmak zorunda olduklarını varsayar.

d. Realizme göre devletlerarasındaki güç dengesi, savaştan kaçınmayı sağlayan ve istikrarı güvence altına alan temel araçtır.

Morgenthau, devletlerin elzem ulusal çıkarının ve dış politikalarının en önemli aracının güvenli bir şekilde varlığını devam ettirmek olduğunu söyler.³⁵ Buzan, güvenliğin doğası gereği ortak bir tanımının olamayacağını anlatır.³⁶ Güvenlik için *tıpkı sevgi, özgürlük ve güç kavramları gibi tartışmaya açık, oldukça muğlak* bir kavramdır demektedir. Baldwin, güvenlik kavramını tanımlamaya çalışırken muğlak, tartışmalı ya da tanımsız yerine, *kolayca karıştırılabilen ve yeterli şekilde açıklanmamış olan bir kavram* demiştir. Tanımlamanın *kimin için ve hangi değerler için* sorularının sorulması ve bu sorulara verilecek cevaplara göre yapılması gerektiğinden bahsetmiştir.³⁷

³¹ Mürsel Bayram, *Güç ve kimlik perspektifinden Çin-Afrika ilişkileri*, (Ankara: Savaş Yayınevi, 2018), 15.

³² Deniz Ülke Arıboğan, *Globalleşme senaryosunun aktörleri*, İstanbul: Der Yayınları, 1997), 17.

³³ Mürsel Bayram, Op.cit, s.16.

³⁴ Andrew Heywood, *Küresel Siyaset*, (Ankara: Adres Yayınları, 2016), 41.

³⁵ Hans Morgenthau, *Uluslararası Politika: Güç ve Barış Mücadelesi*, çev., Baskın Oran, Ankara: Siyasi Bilimler Türk Derneği Yayınları, 1970, s. 12,13.

³⁶ Barry Buzan, *People, States and Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post- Cold War Era*, (Essex: ECPR Press, 1991), 7.

³⁷ David Allen Baldwin, "The Concept of Security", *Review of International Studies* 23, no. 1 (1997): 13.

Realist görüş, güvenlik nedir sorusuna güç kavramı etrafında cevap vermiştir. Zira realist görüşe göre devletler arası mücadele, bir güç (iktidar) mücadelesinden ibarettir. Bu pencereden bakacak olursak güvenliğin güç kavramının uzantısı olduğunu söyleyebiliriz. Bu bağlamda bir devletin güvenlik ile alakalı kaygılarını azaltmasının yegâne yolunun, gücünü artırmak olduğu gerçeğinin ortaya çıktığını görürüz. Bununla birlikte bir devletin kendi güvenliğini sağlayabilmek maksadıyla gücünü artırmak isteği, diğer devletlerin güvenlik endişelerini tetikleyeceği için ortaya güvenlik ikilemi çıkacaktır. Güvenlik ikilemi modeline göre kendi güvenlik kaygılarından dolayı güç artırımı yoluna giden devletler mevcutta veya potansiyelde düşman olduğu devletlerin güvenliğini tehdit etmektedir.³⁸ Uluslararası sistemin anarşik yapısından dolayı devletler birbirleri için sürekli olarak tehdit oluşturmaktadır ve birbirleriyle çatışmaya yatkındırlar. Devletler arasındaki güç dengesini, dolayısıyla da çatışma ve tehdit ortamını düzenleyecek bir kurum, uluslararası sistemde henüz bulunmamaktadır. Kenneth Waltz, devletler arasındaki güç-güvenlik ilişkisinin ve güvenlik ikileminin sadece askeri çatışma olarak düşünülmemesi gerektiğini belirtmiştir. Waltz'a göre, ekonomi ve devletlerin ekonomik güvenliği de güç-güvenlik ilişkisi bağlamında, devletlerin birbiriyle münasebetlerinde belirleyici rol oynamaktadır.³⁹

4.1. Güvenlik ve Ulusal Güvenlik

Güvenlik, insanlığın var oluşundan günümüze kadar geçen süreçte en çok ihtiyaç duyulan kavramlardan birisidir. Modern anlamda güvenlik ile alakalı çalışmaları sistematik hale *Kopenhag Okulu* getirmiştir. Güvenlik kavramını salt güç bağlamından çıkartarak göç, suç, bireysel güvenlik, çevresel güvenlik gibi konuları da güvenlik çalışmalarına dâhil eden Kopenhag okulu, güvenliğin sığ bir düzeyde ele alınarak izole edilemeyeceğini ortaya koymuştur.⁴⁰ Kopenhag Okulu tarafından düzenlenen yeni güvenlik kavramına alanyazında *genişletilmiş güvenlik* denilmektedir. Genişletilmiş güvenliğin beş boyutu bulunmaktadır. Bunlar, siyasal güvenlik, askeri güvenlik, ekonomik güvenlik, toplumsal güvenlik ve çevre güvenliğidir.⁴¹

³⁸ Tayyar Arı, *Uluslararası ilişkiler teorileri*, (İstanbul: Alfa Yayınları, 2002), 126-136.

³⁹ Kenneth Waltz, *Theory of International Politics*, (Londra: Waveland press, 1979), 146-160.

⁴⁰ David Allen Baldwin, *Güvenlik Kavramı*, çev., Çiğdem Şahin, Uluslararası Güvenlik Sorunları, (Ankara, ASAM Yayınları, 2004), 5.

⁴¹ Atilla Sandıklı ve Bilgehan Emeklier, "Güvenlik Yaklaşımlarında Değişim ve Dönüşüm", *Teoriler Işığında Güvenlik, Savaş, Barış ve Çatışma Çözümleri*, der., Atilla Sandıklı, (İstanbul: Bilgesam Yayınları, 2012), 46.

Güvenlik kavramının gelişimi her ne kadar 1970'lerden itibaren başlamış olsa da,⁴² kavramın değişiminde soğuk savaşın bitmesi ve küreselleşme asıl etkiye sebep olmuştur. İlk olarak 1'nci Dünya Savaşı'nda konuşulmaya başlanan, devletler açısından önemli olan ulusal güvenlik kavramı, akademik çevrelerde ise 2'nci Dünya Savaşı'ndan sonra konuşulmaya başlanmıştır. Geleneksel açıdan bakıldığında ulusal güvenliğin devlet nazarında korunması gereken ana değerler olan bağımsızlık ve toprak bütünlüğünü içerdiği görülmektedir.⁴³ Güvenlik tanımından yola çıkarak ulusal güvenliği tanımlayacak olursak; devletin varlığını ve refahını sağlaması, bunlara yöneltilmiş tehditlere karşı tedbir alması, milli kimliğin, toplumsal değerlerin korunması yoluyla ulusal çıkarların gerçekleştirilmesidir denilebilir.⁴⁴

4.2. Kavram Olarak Ulusal Güvenlik

Ulusal Güvenlik kavramı, 2'nci Dünya Savaşı sonrasında Ekim 1947 tarihinde dönemin ABD kongresinde çıkartılan ulusal güvenlik yasasıyla dünya genelinde duyulur olmuştur⁴⁵. En yalın ifadeyle ulusal güvenlik kavramı devletin kendisi ve vatandaşlarının güvenliğini sağlaması durumudur. Kavramın devletlerin sorumluluğunda olması ise 1948 Vestfalya Anlaşması'na dayanır.⁴⁶ Alanyazını taradığımızda genel olarak güvenlik ile ulusal güvenlik kavramlarının benzer şekilde tanımlandığını görürüz. Güvenlik sadece bir devletin milli çıkarları, refahı, bağımsızlığı ile alakalı hale geldiği zaman, o devletin ulusal güvenliği olarak tanımlanmaya başlar. Ulusal güvenlik doğrudan bir kavram olmaktan ziyade devletler tarafından oluşturulan bir politikayı işaret etmektedir. Zira uluslararası ilişkilerde devletlerin ulusal güvenlik politikalarının konuşulmaya başlanması kavramın ortaya çıkmasının akabinde olmuştur.⁴⁷ Soğuk Savaş öncesinde ABD ve müttefiklerince Amerikan ideolojisi halini alan kavram, Soğuk Savaş sonrasında bu durumdan kurtulmuştur. BM bünyesinde yeniden tanımlanan kavram; daha çok liberal ve insan merkezli hale gelmiştir. Kavram, BM tarafından yapılandırılan yeni haliyle ekonomik güvenlik, sağlık güvenliği, gıda güvenliği, bireysel

⁴² Ken Booth, "Güvenlik ve Özgürleştirme", *Avrasya Dosyası Güvenlik Bilimleri Dergisi Özel Sayısı 9*, no. 2 (2003), 58.

⁴³ David Allen Baldwin, Op.cit, 13.

⁴⁴ Ali Bilgin Varlık, "Ulusal Güvenlik", *21'inci Yüzyılda Prens: Devlet ve Siyaset Yönetimi*, der., Ümit Özdağ, (Ankara: Kripto Yayınları, 2012), 613.

⁴⁵ Fikret Birdişi, "Ulusal güvenlik kavramının tarihsel ve düşünsel temelleri", *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 31, no. 2 (2011), 151.

⁴⁶ John Baylis, "Uluslararası ilişkilerde güvenlik kavramı", *Uluslararası ilişkiler dergisi, güvenlik özel sayısı 5*, no. 18, (2008): 71.

⁴⁷ Arnold Wolfers, "National security: as an ambiguous symbol, political science quarterly", *Theories of International Relations* der., David A. Baldwin, (London: Routledge Press,1952), 482.

güvenlik, toplumsal güvenlik, çevresel güvenlik, politik güvenlik şeklinde yedi alt bölümden oluşmuştur.⁴⁸ Bu durumun en büyük sebebinin Soğuk Savaş sonrasında uluslararası ilişkilerde küreselleşmeden yararlanan devlet dışı aktörlerin etkinliklerini hızla artırması, dünyanın çok kutuplu hale gelmesi ve ulus devlet yapılarının politika kurucularca gözden geçirilmesi, bölgesel çatışmaların ve genel olarak istikrarsızlığın artması olduğu söylenebilir. Bu noktadan itibaren kavramın devletlerin geleceğini güvence altına alan, her devletin önemle üzerinde durduğu ve kendi çıkarları adına politikalar geliştirdiği hâkim faktör konumunu daha da genişletmiştir.⁴⁹

4.3. Ulusal Güvenliğin Çok Boyutluluğu

Hızla küreselleşen, iletişimin her türüsünün insanların cebine girdiği, aktörlerin, tehditlerin ve kurumların çoğaldığı dünyada, ulusal güvenlik kavramının da sığ kalması beklenemez. Çünkü insanların ihtiyaçları değiştikçe ve arttıkça, insanların güvenlik kaygıları da değişerek artmaktadır. Bu durumda insanların güvenliğini sağlamakla yükümlü yapı olan devletlerin hazırlayacağı ulusal güvenlik politikaları da yeniden değerlendirilmeli ve geliştirilmelidir.

Bu nedenle günümüz modern dünyasında herkese göre, daha kapsayıcı ve kabul edilebilir bir güvenlik anlayışı zaruret haline gelmiştir.⁵⁰ Modern dünyada kavramın ilk dönemlerindeki gibi yalnızca tehdit merkezli, daha çok askeri olan yaklaşımlar, çapraşık hale gelen günümüz dünyasında çeşitli alt dallarla çok geniş bir yelpazeden risk ve fırsat değerlendirmeleri de ulusal güvenliğin kapsamına girmiştir. Bu nedenle de kavram derinlik kazanarak karmaşık ve çok boyutlu bir hal almıştır.

Weber devleti tanımlarken meşru, fiziksel güç kullanma yetkisine sahip insan topluluğu demektedir.⁵¹ Modern dünyadaki güvenlik çalışmalarının merkezinde insan vardır. Ancak bu durum devlet güvenliğini ortadan kaldırmaz. Aksine bireyin güvenliğinin sağlanması devletin ulusal güvenliğinin sağlanması anlamına gelecektir. Burada ulusal güvenliğin çok

⁴⁸ UNDP *Human Development Report*, (NY: Oxford University Press,1994), 24.

⁴⁹ Eser Karakoç, “Türkiye’nin uluslararası güvenlik stratejileri”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi, 2008), 24.

⁵⁰ Pınar Bilgin, “Güvenlik çalışmalarında yeni açılımlar: yeni güvenlik çalışmaları”, *SAREM Stratejik Araştırmalar Dergisi* 8, no. 14 (2010): 45.

⁵¹ Ali Bilgin Varlık, age, 627.

boyutluluğunu ortaya koyan asıl soru ulusal güvenliğin sağlandığına hangi bireyin karar vereceğidir.⁵²

Ulusal güvenlik anlayışının temeli; devletlerin varlığının devamını, bağımsızlığının devamını, halkının refah seviyesinin devamını ve artırılmasını sağlamaktır. Devletler bu temel ihtiyaçlarını sağlamaya çalışırken iki ana sorun ile karşı karşıya kalırlar. Bu sorunlardan ilki ulusal çıkarlar, diğer ise yukarıda da değinilen güvenlik ikilemi sorundur. Yaşanan sıcak çatışmalar, devlet için halkının güvenliğini sağlama noktasında sınırsız kaynakları kullanma hakkını doğurur. Söz konusu vatandaşların güvenliği olduğu zaman kullanılan gücü kimse sorgulamaz. Bu nedenle güvenlik genel manada dış politika konusu haline gelmiştir. Bu kadar hayati bir noktada bulunan ulusal güvenlik kavramının, ulusal çıkarlar (devletin alî menfaatleri)⁵³ haline gelmesi ve muğlak bir alan olması, karar alıcı mekanizmanın bu durumu yanlı bir şekilde kullanması, ahlaken yapmaması gereken şekilde yasa dışı olayları ulusal güvenlik adı altında gizli bir şekilde yürütmesi ülke adına önemli bir sorun haline gelmesine neden olmaktadır. Uluslararası ilişkilerde devletlerin mevcut anarşik yapı içinde birbirini hasım ve tehdit olarak görmesi, buna müteakiben güç arayışına girmesiyle oluşan güvenlik ikilemi devletlerin kendi güçlerine bel bağlaması durumunu doğurmaktadır. Zira devletler arası ilişkiler güvensizlik temelinde kurulmaktadır. Bu durumun nedeni uluslararası ilişkilerin anarşik yapısının yanında devletlerin her an birbirine saldırma kapasitesinde olmalarıdır. Bir ülkenin gücü ölçülemez olduğu için hasmın kaç katı güce sahip olduğu durumu muğlaktır. Aynı zamanda gücün yapısı gereği değişken olması hasma karşı ne kadar süre üstünlük kurulduğu sorusunun cevabını da muğlak bırakmaktadır. Bununla birlikte devletlerin dış politikada sürekli saldırgan tutum sergileyeceği söylenemez. Çünkü ulusal güvenlik bahanesiyle de olsa bir ülkenin saldırgan dış politika izlemesi sadece kendi isteğiyle orantılı değildir. Bu durum aynı zamanda ülkenin askeri, ekonomik, politik ve sosyolojik kapasitesi ile de alakalıdır. Ulusal güvenliğin çok boyutluluğu sadece devletler arası ilişkiler ile sınırlı değildir. Günümüzdeki küresel yapıda devletlerin; çok uluslu şirketler, devlet dışı kuruluşlar, sivil toplum kuruluşları,

⁵² Pınar Bilgin, Op.cit, s.77.

⁵³ Osmanlıca olan kelime olduğu haliyle alanyazına girmiştir. Günümüz Türkçesine tercümesi devletin yüksek çıkarları anlamına gelmektedir. Daha detaylı bilgi için bkz: Armağan Öztürk, “Devletin Ali Menfaatleri Söylemi Üzerine Felsefi ve Tarihsel Bir Soruşturma”, *Kent Akademisi: Kent Kültürü ve Yönetimi Hakemli Elektronik Dergisi* 9, no. 3 (2016): 70-83.

terörizm ve uluslararası suç örgütleri ile ilişkileri de ulusal güvenliğin çok boyutluluğu ile alakalıdır.⁵⁴

4.4. Küreselleşme ve Güvenlik Algısının Değişimi

Küreselleşme daha çok soğuk savaş sonrası dönemde alanyazındaki yerini almış bir kavramdır. Ancak geçmiş dönemlerde yaşanan coğrafi keşifler, yeni ticaret yolları ve bunlara paralel olarak gelişen sömürgecilik küreselleşmenin ilk adımlarıdır denilebilir.

Kavram siyasi, politik olayların değişimlerini açıklamak için kullanıldığı kadar ekonomik, teknolojik ve kültürel değişimleri açıklamak için de kullanılmaktadır. Bazı çalışmalar küreselleşmenin dünyayı daha yaşanabilir bir yer kıldığını savunuyorken, bazıları da emperyalizmin yeni şekli olduğunu savunmaktadır.⁵⁵ Kutlu'ya göre küreselleşme; üretim ve tüketimin küresel çapta planlandığı, piyasaların liberalleşerek çok uluslu ya da ulus üstü şirketlerce denetlendiği, kaidelerin uluslar üstü anlayışlara göre planlandığı bir sistemdir.⁵⁶ Kavram daha çok ekonomi ve ekonomi politik durumlarla alakalı gözükse de sosyal bilimlerin pek çok alanıyla ilgisi bulunmaktadır. Hatta sosyal bilimlerin alanındaki kavramlar arasında belki de en popüler olanı küreselleşmedir denilebilir. Modern dünyada küreselleşmeden etkilenmeyen herhangi bir birey, grup ya da devlet hemen hemen yoktur.⁵⁷ Bu noktadan bakıldığında kavram, sosyal bilimlerin hemen her alanını olduğu gibi uluslararası ilişkileri de, pek çok alt koluyla birlikte etkisi altına almıştır.⁵⁸ Uluslararası ilişkilerin alt kollarından olan güvenlik konusunda da oldukça önemli dönüşümlere sebep olan kavram, ülkeler arasındaki ekonomik ve siyasi sınırların silikleşmesine neden olurken, güvenlik ve tehdit paradigmasının da değişmesini sağlamıştır. Küreselleşme sonucunda oluşan yeni güvenlik anlayışı da belirsiz ve sonuçları muğlak tehditler içermesiyle geleneksel güvenlik anlayışından farklıdır. Toplumdaki siyasi, ekonomik ve sosyolojik dönüşüm ve sivil toplum, çok uluslu şirketler, çok uluslu terör örgütleri gibi yapılar ulusal güvenlik politikalarının düzenlenmesinde değişikliklere sebep olmuştur.

⁵⁴ Ali Bilgin Varlık, age, s.626-629.

⁵⁵ Bilal Karabulut, "Küreselleşme Sürecinde Güvenliği Yeniden Düşünmek", (Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara, 2009), 104

⁵⁶ Erol Kutlu, *Dünya Ekonomisi*. (Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 1998), 175.

⁵⁷ David Robertson, *The Routledge Dictionary of Politics*. (London: Routledge Publishing, 2004), 209.

⁵⁸ Akmaral Arystanbekova, "Globalization: Objective Logic and New Challenges", *International Affairs* 50, no. 4 (2004): 14.

Küreselleşmenin ulusal güvenliğe etkilerini şu başlıklarda anlatmak mümkündür.⁵⁹

a. Uluslararası ve ulus üstü karaktere sahip yapılar devletlerde milli egemenlik kaybına neden olmaktadır.

b. Küreselleşen ekonomik yapı liberalleşmekte ve bu durum da ekonomik politikalar anlamında devletleri güçsüzleştirmektedir. Ortaya, devlet kadar güçlü çok uluslu şirketler çıkmıştır.

c. Çok uluslu ve ulus üstü karaktere sahip yapıların, küresel ekonomide belirleyici unsur haline gelmesi, ulusal güvenlik parametresi haline de dönüşmesine neden olmuştur.

d. Çok uluslu sivil toplum kuruluşları aracılığıyla oluşan pek çok sosyal ve dini yapılanma ulusal güvenliğe meydan okumaktadır. Pek çok ülkedeki etnik ve dini çeşitlilik bu nedenle ülkelerin ulusal birliğini tehdit eder hale gelmiştir.

e. İletişimin küreselleşmesi ve özellikle sosyal medya gibi çok kolayca ulaşılabilir olması devletlerin sınır güvenliğini sağlamasını zorlaştırmıştır.

Bütün bu nedenlerden dolayı ulus devletlerin yeniden yapılanması, ulusal güvenlik noktasında yeni yol ve yöntemler ortaya koyması gerekmektedir.

4.5. Ulusal Güvenliğin Kapsamı

Ulusal güvenlik kavramı, niteliği açısından toplumlara ve kültürlere göre değişse de genel olarak iç güvenlik ve dış güvenlik şeklinde ikiye ayrılmaktadır. İç güvenlik; devletlerin anayasaları çerçevesinde güvence altına alınan vatandaşların temel hak ve özgürlüklerini tehdit edecek yapı ve oluşumlara karşı oluşturulan ulusal güvenlik politikalarının bütünüdür. Dış güvenlik ise, devletlerin sınır ötesinden başlayarak hasım devletlerin, yapıların neden olabileceği her türlü saldırı ve tehditlere karşı oluşturulan ulusal güvenlik politikalarının tamamıdır.⁶⁰ Bu noktadan yola çıkarak ulusal güvenliğin kapsamının bir ülkenin vatandaşlarını, refahını ve bağımsızlığını korumak adına yurt içinde ve yurt dışında yürüttüğü politikalar bütünü olduğu söylenebilir.

⁵⁹ Sait Yılmaz, age, s.50.

⁶⁰ Ahmet Nusret Özalp ve Ali Asker, “Devletin güvenlik politikalarında siber istihbaratın rolü ve önemi” 19. akademik bilişim konferansı, Aksaray Üniversitesi, Aksaray, Şubat 2017.

5. İstihbarat-Güvenlik İlişkisi

Soğuk Savaş'ın ardından dünyanın çok hızlı bir şekilde girdiği küreselleşme neticesinde değişen tehdit ve güvenlik algıları istihbarat servislerinin işlerini çok daha zor hale getirmiştir. Devletler karşılaştıkları asimetrik tehditlere konvansiyonel tedbirler geliştirmekte zorlanmış, özellikle küreselleşen ve dünyanın pek çok bilgisinin insanların ceplerine girmesini sağlayan teknolojik gelişmeler devlet dışı yapıların işlerini kolaylaştırırken, devletlerin çalışma sistemlerini zora sokmuştur.⁶¹

Devletlerin ve istihbarat örgütlerinin bu gelişmeler ışığında görev yapmaları zorlaşmış, güvenlik özgürlük ikilemi doğmuştur. Güvenlik özgürlük ikileminde önemli olan husus istihbarat kurumlarının görev yetki ve sorumluluklarının net olarak belirtilmesi ve kontrol edilebilir olmasıdır. Devletlerin iş ve işleyişlerindeki hesap verebilirlik, şeffaflık, istihbaratın gizliliği ilkesi, ulusal güvenlik ile İKK arasındaki çatışma ortamı sürekli tartışılan olgulardır. Bu ilişkiler arasında balans ayarı yapılması devlet yönetimindeki karar alıcıların da istihbarat örgütlerinin de yararına olacaktır.⁶² Özellikle teknolojik noktada istihbarat örgütlerinin haber toplama sistemleri vatandaşların her ne kadar güvenliği için olsa da zaman zaman mahremiyete saygı ilkesi ile zıt yönlerde hareketlere neden olabilmektedir. Hasım devletlerin istihbarat örgütlerinin, sanal dünya üzerinde gerçekleştirdikleri psikolojik harp faaliyetleriyle mücadele edebilmek amacıyla hareket eden hükümetler, istihbarat ve güvenlik noktasında özgürlükleri kısmen ya da tamamen ihlal edebilmektedirler. Bu duruma en net örnek dönemin ABD başkanı Barack Obama'nın Kaliforniya'da katıldığı bir etkinlikte yaptığı açıklamadır. Obama, hükümet adına Amerika Ulusal Güvenlik Ajansı'nın, Amerikan vatandaşlarına ait telefon kayıtlarını ve Google, Microsoft ve Facebook gibi uygulamalardaki uluslararası internet trafiğini takip altına aldığı programlarla ilgili bir soruya cevap verirken mahremiyet ve sivil özgürlükler ile ulusal güvenlik (istihbarat) arasında doğru dengeyi kurduklarına inandığını savunmuş ancak yüzde yüz güvenlik ile aynı anda yüzde yüz mahremiyete sahip olunamayacağını, toplumun bu noktada tercihler yapması gerektiğini belirtmiştir.⁶³

⁶¹Celil Balkan, *Soğuk Savaş Sonrasında Türkiye'nin Ulusal Güvenlik Sorunları*, (İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yayınları, 2006), 62.

⁶²Michael Herman, "Intelligence and Policy: A Comment", *Intelligence and National Security* 6, no. 1 (1991), 232.

⁶³CNN, "Obama telefon ve internetin takip edilmesini savundu", erişim 01.03.2021, <https://www.cnnturk.com/2013/dunya/06/07/obama.telefon.ve.internetin.takip.edilmesini.savundu/710998.0/index.html>

Devletlerin bağımsızlığı ve refahı gibi konuların tespit edildiği ulusal güvenlik politikaları oluşturulmasında bu nedendir ki istihbaratın önemi oldukça büyüktür. Yeryüzünde yaşanan krizler, hasım ve rakip ülkelerdeki gelişmeler, ulus üstü terörist organizasyonlar gibi çok yönlü tehditlerin devletin bağımsızlığını, vatandaşların refahını ve güvenliğini ne kadar tehdit edebileceği, bu gibi durumların gelecek projeksiyonuyla analizlerinin yapılmasını sağlayan istihbarat, ulusal güvenlik politikalarını hazırlayan karar alıcıların en önemli müttefiki olarak karşımıza çıkmaktadır.

5.1. Ulusal Güvenlik Politikalarının Oluşturulmasında İstihbarat

Ulusal güvenlik politikalarının hazırlanması bazı açılardan diğer politika ve programların hazırlanmasından farklılıklar içermektedir. Bunlar şöyle sıralanabilir;⁶⁴

- a. Ulusal güvenlik politikalarının hazırlanmasında gizlilik ilkesi esastır.
- b. Olası kriz oluşumları ihtimaline karşı ulusal güvenlik politikalarının hazırlanması hızlı bir şekilde yapılmalıdır.
- c. Ulusal güvenlik politikalarının hazırlanmasında iç tehdit ve aktörler düşünüleceği kadar dış tehdit ve aktörler de düşünülme zorundadır. Bu durumda da uyulması gereken yasal zorunluluklar artacaktır.
- d. Ulusal güvenlik politikaları hazırlanırken ülkenin askeri yapısı, istihbarat örgütü gibi hassas ve kritik yapıları kullanılacağı için hazırlık süreci oldukça hassas olacaktır.

Ulusal güvenlik politikasının oluşturulabilmesi için öncelikle ulusal stratejinin belirli olması gerekmektedir. Ulusal stratejilerin belirlenebilmesi için öncelikle sınır ötesinde bulunan müttefik, hasımların belirlenmesi, sınır komşusu olan müttefik, hasımların belirlenmesi, ulusal yapının varlığının incelenmesi ve bütün bunlara paralel, belirli bir ulusal hedefin var olması gerekmektedir. Ardından belirlenen bu paradigmalara karşı SWOT analizinin yapılması gerekmektedir.

Stratejinin ve hedeflerin belirlenmesi ve bunlara bağlı olarak ulusal güvenlik politikalarının oluşturulabilmesi amacıyla çalışmaları yapacak kurumun; öncelikle temel istihbarat olarak adlandırılan geniş bilgi birikimine ihtiyacı bulunmaktadır. Ulusal güvenlik paradigmalarını tehdit eden yapılar ile alakalı güncel ve kullanılabilir istihbarat akışıyla bu

⁶⁴ Sam C. Sarkesian, John Allen Williams ve Stephen Cimbala, *US National Security: Policymakers, Processes & Politics*, 4. Baskı, (Colorado: Lynne Rienner Publishers, 2008), 169.

istihbari bilgilerin derlenip, ülkedeki siyasi yapıların etkisine girmeden incelenmesini yapacak objektif istihbarat analizcilerini bünyesinde barındırmak zorundadır. Ulusal güvenlik politikalarını oluşturacak olan kurum, devletin istihbarat ve güvenlik kurumlarının koordinasyonunu da sağlamalıdır. Kurum, ulusal güvenlik politikalarını hazırlarken gizlilik ilkesini iyi bir şekilde korumalı ve rakip, hasım yapılara karşı İKK faaliyetleri yürütebilmelidir. Ulusal güvenlik çerçevesinde devletlerin menfaatlerinin korunması ise iktidardaki karar alıcıların görevidir.⁶⁵

Bu bağlamda görülmektedir ki ulusal güvenlik politikaları istihbarat desteği olmadan hazırlanamaz. İstihbarat analizcisinin hazırlayacağı raporlar ülkelerin ulusal güvenlik politikalarına yön verecek en değerli argümanlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

5.2. Küreselleşen Güvenlik Algısında İstihbarat ve Stratejik İstihbaratın Önemi

Güvenlik yukarıda belirtildiği gibi doğası gereği muğlak bir kavramdır ve üzerinde anlaşılmiş kesin bir tanımı bulunmamaktadır.⁶⁶ Bu nedenle de insanlar güvenliğin tanımını sadece kendilerini güvensiz hissettikleri ortam, zaman ve duruma göre yorumlamaktadırlar.⁶⁷ Modern dünyada insanların tehlikeli bir ortamda olmalarına rağmen güven içinde hissetmeleri, ya da güvensiz hissetmelerine rağmen aslında son derece güvenli bir ortamda olmaları ihtimali de bulunmaktadır. Hızla küreselleşen dünyada güvenlik algısı da küreselleşmektedir. Küreselleşen teknoloji karar alıcılara ve istihbaratçılara yeni fırsatlar veriyor olsa da, düşman aktörlere de en az aynı ölçekte fırsatlar sunmaktadır. Küresel dünyada çok hızla yayılan teknoloji sıcak, soğuk savaş ortamlarını vekâleten savaş, hibrit savaş ortamlarına çevirerek tehdit seviyesini ve çatışma ortamlarını yeniden tanımlamaktadır.⁶⁸

Bu ortamda devletlerin ulusal güvenliklerini sağlamak adına yeni, gelişmiş sistemlere sahip olma isteği güvenlik ikilemini ortaya çıkartmaktadır. Bu nedenle karar alıcıların politika hazırlama sürecinde zamanında ulaşılan objektif ve doğru bilgilerle hızlı karar almaları gerekmektedir. Küreselleşen tehdit aynı şekilde düzeyi küresel anlamda güvenlik algısının oluşması ihtiyacını doğurmuştur. Bu noktada devletlerin gerekli olan bilgileri derleyecek, hızlı,

⁶⁵ MGK, *Devleti'in Kavram ve Kapsamı*, (Ankara: MGK Genel Sekreterliği Yayınları, 1990), 33.

⁶⁶ Barry Buzan, age, s.7.

⁶⁷ Ken Booth, *Theory of World Security*, (Cambridge: Cambridge University Press, 2007), 101.

⁶⁸ Sami Eker, "Savaş Olgusunun Dönüşümü: Yeni Savaşlar ve Suriye Krizi Örneği", *Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi* 2, no. 1, (2015): 44.

objektif ve doğru olarak analizini yapabilecek istihbarat analizcileri gerekmektedir. Yukarıda anlatıldığı üzere küreselleşme neticesinde istihbarat da değişimlere uğramıştır. Artık istihbarat salt askeri veya operasyonel bilgilerin dışında kendisine yepyeni bir hareket alanı yaratmak zorundadır. Küreselleşen dünyadaki bütün gelişmeleri; tarih, siyasi, sosyolojik, ekonomik, çevresel, biyolojik ve hatta liderler, yönetim kadroları ile alakalı biyografik, tıbbi verileri analiz ederek ülkesinin etki sınırlarını belirleyecek, ilgi alanları hakkında hükümetine objektif veriler sunabilecek stratejik istihbarat analizcilerine gereksinim ortaya çıkmaktadır. Bu durum devletler için gereklilik olduğu kadar ulusal güvenlik politikaları bağlamında vatandaşlarının güvenliğini ve refahını sağlamak noktasında bir sorumluluk olarak karşımıza çıkmaktadır.

5.3. Stratejik İstihbaratın Ulusal Güvenlik Politikalarının Oluşumundaki Rolü

Stratejik istihbaratın ulusal güvenlik politikalarının oluşumundaki rolünü ve önemini pek çok tarihi olay üzerinden göstermek mümkündür. Geçmişte yaşanan Arap-İsrail savaşları, küresel tehdit algılamasında değişikliklere sebep olan 11 Eylül saldırıları, Rusya'nın son dönemlerde gerçekleştirdiği saldırgan dış politika neticesinde Karadeniz'in kuzeyinde gerçekleştirdiği ilhak, ekonomik ve siber operasyonlar örnek olarak gösterilebilecektir.

Politik karar alma noktasında bulunanlar ulusal güvenlik politikalarını oluştururken stratejik istihbarat verileri sayesinde çok önemli hedefler ile alakalı kapsamlı bilgilere erişebilmektedir. Bu durum karar alıcıların hedef ile alakalı çeşitli operasyonları kurgulamasında da hayatiyet arz etmektedir. Karar alıcıların stratejik istihbarat verilerini dikkate almayı ise, 11 Eylül saldırıları gibi, bir ülkenin ulusal güvenliğine çok büyük darbe vurabilecek saldırıların vuku bulmasına neden olabilmektedir. Örneğin ulusal güvenliğin günümüzdeki en önemli tehditlerden birisi olan terörizme karşı devletlerin hazırlıklı olabilmelerinin en geçerli yolu stratejik istihbarat analizidir. Terör örgütleri genel olarak belirli motivasyonlar sayesinde hareket ederler. İstihbarat kurumlarınca bu motivasyon kaynaklarıyla alakalı elde edeceği stratejik istihbarat verileri, bu verilerin zamanında analizi, terörle mücadelede karar alıcıların terör faaliyetlerine karşı alınacak önlemler ve konuyla alakalı ulusal güvenlik politikalarının oluşturulabilmesi için doğru kararı alabilmelerini sağlamaya yardımcı olacaktır.⁶⁹ Terör örgütleri tarafından önceden gerçekleştirilmiş eylemlerin, stratejik istihbarat

⁶⁹ Ertan Beşe ve Merve Seren, "Stratejik İstihbarat Olgusunun Teorik Çerçevesi, Unsurları ve Terörle Mücadele Politikaları Rolü ve Önemi" *Polis Bilimleri Dergisi* 13, no. 3 (2011), 136.

aracılığıyla elde edilen bilgilerle birlikte işlenmesi, geniş perspektiften elde edilen verilerin analizinin yapılması, iç ve dış tehdit olarak terörizme karşı ulusal güvenliğin sağlanması açısından stratejik istihbaratın en önemli gereklilikleridir. Ancak istihbarat kurumlarının analizleri yaptığı dönemde dikkatsiz çalışması ve analizcinin subjektif bakışı neticesinde yapılan eksik değerlendirmeler zafiyet yaşanmasına neden olabilecektir. Bu bağlamda subjektif olan değerlendirmeler ulusal güvenlik politikalarının oluşumunda çarpıklıkların ve öngörüsüzlüklerin oluşumuna neden olabilecektir. Bu durum stratejik istihbaratın ulusal güvenliğin koruna bilirliliği noktasında ne kadar kritik bir unsur olduğunun en net delili sayılabilir.

Stratejik istihbaratın ulusal güvenlik politikaları oluşumundaki önemini tarihte en iyi gösteren olaylardan birisi Altı Gün Savaşları'dır. Suriye, Ürdün, Lübnan ve Irak, Mısır önderliğinde birleşerek Arap birliğini oluşturmuştur. 5 Haziran 1967 tarihinde Arap Birliği ile İsrail arasında gerçekleşen ve 6 gün süren savaşta İsrail ordusu çok daha zayıf olmasına rağmen elde ettiği önemli stratejik istihbarat verileri sayesinde savaşı kazanan taraf olmuştur.⁷⁰ Dönemin Arap Birliği'nin en güçlü ülkeleri kabul edebileceğimiz Mısır ve Suriye istihbarat kurumlarının İsrail'in politik ve askeri karar alıcıları hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte Eli Cohen,⁷¹ Wolfgang Lotz⁷² gibi ajanların İsrail istihbaratı için çok önemli stratejik istihbarat verilerine ulaşmadaki başarıları, İsrail'in bu verileri hızlı ve yerinde analiz edebilmesi, savaşı nicelik olarak daha güçsüz olmasına rağmen İsrail'in kazanmasına neden olmuştur.⁷³

ABD, Mahan'ın jeopolitik teorilerini dış politika haline getirmiş⁷⁴ ve bu jeopolitik politika gereği bütün çatışmaları okyanusun ötesine taşımış, kendi ulusunu korumak için önemli olan güvenlik çemberi oluşturmayı amaçlamıştır. Ancak 11 Eylül saldırıları ABD için dönüm noktası olmuştur. ABD tarafından, olması ihtimali hiç düşünülmemeyen bu durum kamuoyunda büyük yankı bulmuş, istihbarat başarısızlığı ile alakalı dönemin hükümetine yönlendirilen

⁷⁰ Jeremy Bowen, *1967 Arap-İsrail Savaşı: Orta Doğu'yu sarsan 6 gün*. Erişim 06 Mart 2021, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-40157650>

⁷¹ İsrail'in önemli istihbaratçılarından olan Eli Cohen hakkında detaylı bilgi için bkz: Biography Eli Cohen. <https://www.jewishvirtuallibrary.org/eli-cohen>

⁷² İsrail'in önemli istihbaratçılarından olan Wolfgang Lotz hakkında detaylı bilgi için bkz: Biography Wolfgang Lotz. <https://www.jewishvirtuallibrary.org/wolfgang-lotz>

⁷³ Michael B. Oren, *Six Days of War: June 1967 and the Making of the Modern Middle East*, (NY: Oxford University Press, 2002), 75-88, 131-137.

⁷⁴ Alexandre Defay, *Jeopolitik*, çev., İsmail Yerguz, (Ankara: Dost Kitapevi, 2005), 23.

eleştiriler sonucu 2004 yılında istihbarat reformu ile alakalı yeni birtakım hukuki düzenlemeler yapılmıştır⁷⁵. Yapılan incelemelerde ABD istihbarat teşkilatlarının Afganistan’da çok uzun yıllardır saha çalışmaları yapıyor olmalarına rağmen stratejik istihbarat çalışması ve analizleri noktasında son derece yetersiz kaldıkları görülmüştür. 6 Aralık 1993 tarihli *The Independent* gazetesinde Robert Fisk imzasıyla yayımlanan röportaj 11 Eylül saldırılarının mimarı kabul edilen Usame Bin Laden’in Rusya’ya karşı savaşmak için ABD tarafından desteklendiğini yazmıştır.⁷⁶ Bin Laden gibi Afganistan’da ABD destekli, Rusya karşıtı gruplara temin edilen silahların yayılımı denetlenmemiş, pek çok sıkıntıyla mücadele etmek zorunda kalan Afganistan’ın legal hükümeti ile alakalı istihbari bilgiler, ülkenin demografik yapısı, sosyoekonomik yapısı, genç nüfusta artan radikalizm gibi stratejik istihbarata ait konularda neredeyse hiçbir bilgi derlenmemiş, ortamın terörizme kayabileceği öngörülemezdir.⁷⁷

Son olarak; 24 Şubat 2022 tarihinde Putin’in Ukrayna'nın *askerden arındırılması ve Nazilerden arındırılması* demeciyle başlayan Ukrayna Rusya savaşını örnek olarak gösterebiliriz.⁷⁸ Savaşın perde arkası aslında 2014 yılına dayanmaktadır. Rusya’nın 18 Mart 2014 tarihinde Kırım’ı ilhakı ve Donbas’ta çatışmaların başlamasıyla Rusya, gayri resmi olarak Ukrayna sınırlarında faaliyet göstermeye başlamıştır denilebilir. ABD istihbarat verilerine göre, Aralık 2021 tarihinden itibaren bölgede askeri varlığını arttırmaya ve bölgeye güç yığmaya başlamıştır⁷⁹. Bununla birlikte ilk olarak 14 Ekim 2014 tarihinde Ukrayna İsyen Ordusu (UPA)’nın anma gününde görülen Azuv (Azak) Taburlarıyla alakalı Rus istihbaratının çok yanlışlığı anlaşılmaktadır. Putin’in basına çeşitli zamanlarda verdiği demeçlerden başlangıçta Moskova’nın Ukrayna içinde ciddi bir direnişle karşılaşmayı düşünmediği anlaşılmaktadır. Hatta denilebilir ki Rusya, Dinyeper’in doğusundan itibaren Ukrayna halkının kendilerini çiçeklerle karşılayacağını düşünüyormuşçasına hareket etmiştir.⁸⁰ Oysa aşırı milliyetçi Azuv (Azak) Taburlarıyla alakalı çok sayıda açık kaynak verisi önlerinde duruyordu. Örneğin ABD

⁷⁵Public Law, *Intelligence Reform and Terrorism Prevention Act of 2004*, Erişim 6 Mart 2021 <https://www.congress.gov/bill/108th-congress/senate-bill/2845>

⁷⁶Dünya bülteni, *İngilizler, Usame Bin Ladin’i Kahraman İlan Etmisti*, Erişim 6 Mart 2021 <https://www.dunyabulteni.net/genel/ingilizler-usame-bin-ladini-kahraman-ilan-etmisti-h282414.html>

⁷⁷ Melvin A. Goodman, “9/11: The Failure of Strategic Intelligence”, *Intelligence and National Security* 18, no. 4 (2003), 60.

⁷⁸ Tass, *Путин объявил о начале военной операции на Украине*, Erişim 10 Nisan 2022 https://tass.ru/politika/13825671?utm_source=tr.wikipedia.org&utm_medium=referral&utm_campaign=tr.wikipedia.org&utm_referrer=tr.wikipedia.org

⁷⁹ CRS Report, *Russia’s War in Ukraine: Military and Intelligence Aspects*, Erişim 13 Nisan 2022 <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/R/R47068>

⁸⁰ Deniz Berktaş (Ukrayna Gazeteci), Kişisel görüşme, 18 Nisan 2022, 21:15

kongresinin aldığı kararla aşırı milliyetçi Azov (Azak) Taburlarının eğitimi ve silah desteği için hükümete onay verilmiş, 2014 yılı itibariyle taburların CIA tarafından eğitime alındığını gösteren çok sayıda delil ilerleyen dönemlerde pek çok basın organında yer almıştır.⁸¹ Basının bu bilgilere ulaşabilmiş olmasına rağmen Rus istihbaratının ulaşamamış olması ya da ulaşmasına rağmen görmezden gelmesi ihtimali düşündürücüdür. Moskova'nın resmi açıklamalarında üç gün gibi kısa süreli planlanan operasyonun çok ağır kayıplarla haftalarca devam etmiş olmasının tek açıklaması FSB'nin Azov (Azak) Taburları, NATO'nun ve ABD'nin Ukrayna'daki operasyonları ile alakalı stratejik istihbari verilerini eksik okumuş olması ya da bu verilerin hiç olmaması durumu olabilir. Rusya'nın hedefi olan Ukrayna ile alakalı stratejik istihbarat verilerini eksik derlemiş olması savaşı uzatmış, Ukrayna milliyetçilerinin direnişinin savaşın meskûn mahal çatışmasına çevirerek üstün gelmesini ihtimali öngörememiştir.

Bu birkaç özel örnek net bir şekilde göstermektedir ki ulusal güvenlik politikaları hazırlanırken küresel çapta hasım ve müttefikler ile alakalı derlenmesi gereken stratejik istihbarat verileri hayati önem taşımaktadır. Bu bağlamda stratejik istihbarat olmadan ulusal güvenlik politikaları hazırlanamaz yorumu abartılı olmayacaktır.

6. Sonuç

Hızla küreselleşen ve küreselleştikçe küçülen günümüz dünyasında devletler, ulusal güvenlik politikalarını hazırlarken güvenlik ikilemine düşseler dahi bütün hasımları ve müttefikleri ile alakalı stratejik istihbarat verileri derlemek zorundadırlar. Stratejik istihbarat diğer istihbarat türlerinden farklı olarak hem iç hem de dış politikada karar alıcılar ile etkileşim içinde olmak zorundadır.

⁸¹ Zach Dorfman, *CIA-trained Ukrainian paramilitaries may take central role if Russia invades*, Erişim 16 Nisan 2022 https://news.yahoo.com/cia-trained-ukrainian-paramilitaries-may-take-central-role-if-russia-invades-185258008.html?guccounter=1&guce_referrer=aHR0cHM6Ly93d3cuZ29vZ2xILmNvbS8&guce_referrer_sig=AQAAAN7nysqbSnwaGKADAcOQpy8s_pem1ID9PoMpf9Llgw5z4QDqd3hsqW76x6kYPcMGBw4Jc5jvSfX4EzmdO6OoRVfM3MaokMqxCr4Sf3jrc268f4s2ZnACToJ_qds4ODv-ezROpdN9ZAW_Z7bh-q3yjZnqBv4RQ_7V402W1Rwt6vw; Joe Sommerlad, *Ukrayna'daki Neo-Nazi Azov Taburu hakkında bütün bilinenler*, Erişim 16 Nisan 2022 <https://www.indyturk.com/node/490756/yazarlar/ukraynadaki-neo-nazi-azov-taburu-hakk%C4%B1nda-b%C3%BCt%C3%BCn-bilinenler>; Roman Goncharenko, *Mariupol'u savunan tartışmalı Azov Taburu*, Erişim 16 Nisan 2022 <https://www.dw.com/tr/mariupolu-savunan-tart%C4%B1C5%9Fmal%C4%B1-azov-taburu/a-61159525>; Ani, *CIA oversees training program for Ukrainian paramilitaries*, Erişim 16 Nisan 2022 <https://www.aninews.in/news/world/us/cia-oversees-training-program-for-ukrainian-paramilitaries-reports20220114212706/>

Yukarıdaki bilgiler ışığında görülmektedir ki, karar alıcıların dost ya da hasım ülkeler ile alakalı sahip olmaları gereken, barış zamanında elde edilmesi önemli olan en kapsamlı istihbarat türü olan stratejik istihbarat, ulusal güvenliği tehdit eden birincil etmenlerin oluşturacağı riskleri önceden tespit ederek, zamanında önlem alınmasına yardımcı olmaktadır. Güncel olan Rusya-Ukrayna savaşında gözlemlenen, Moskova'nın yaptığı hatalar göstermektedir ki Rusya hasmı olan Ukrayna ile alakalı sorunun kaynağına yönelik yeterli stratejik istihbarat verilerine ulaşabilseydi resmin bütününe hâkim olabilecek, sahadaki fırsatları ve tehditleri elimine etmekte zorlanmayacak ve belki de sıcak çatışma bu raddeye gelmeyecekti. Bu durum Rusya'nın ulusal güvenlik politikalarının oluşumunda eksikliklere sebep olmuştur.

Dünyanın çok hızlı bir şekilde küreselleştiği dünyada ulusal güvenlik politikalarını kurgulayanlar için süreç eskiye nazaran her geçen gün karmaşıklaşmaktadır. Karar alıcılar siber tehditler, çevresel etkiler, gıda ve sağlık güvenliği, toplumsal güvenlik, çeşitli kademelerden güvenlik tehditleri gibi çok bilinmeyenli bir denklemi çözmek zorundadır. Bu çözüm aracılığıyla ulusal güvenlik politikalarını kurgulayacak olan karar alıcıların işlerini kolaylaştırabilecek ve objektif karar almalarını sağlayacak en önemli etmen stratejik istihbarat verileri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Görülmektedir ki stratejik istihbarat verilerinin bilginin merkezinde olmadığı subjektif verilere dayanan ulusal güvenlik politikaları asla sonuca ulaşamamaktadır. Stratejik istihbarat; ulusal güvenlik politikalarının hazırlanması söz konusu olduğunda, ülkelerin varoluşunun temeli olan bağımsızlıklarının ve vatandaşların refahını içeren ulusal çıkarlarının doğrudan ön plana çıkartılması işlevi görmektedir. Devletlerin bekasının kaynağı olabilecek verilerin ülkenin yüksek politikası diye adlandırılan ulusal güvenlik politikalarıyla çapraşık bir hal alması olağan bir durumdur. Bununla birlikte politik karar alıcılar her ne kadar belirli siyasi ideolojilerin temsilcileri olsa da stratejik istihbarat verileri ve bu verilerin analizi sonucunda oluşan ulusal güvenlik politikaları bütün paradigmalarıyla birlikte objektif olmak ve sadece ulusal çıkarları hedef almak zorundadır. Bu bağlamda stratejik istihbarat; devletlerin ulusal çıkar ve hedeflerine ilişkin ulusal güvenlik politikaları ve planlardan daha çok politik karar alıcıları bu politika ve planlara yönelten; planı destekleyen alt unsurlardan ziyade politika ve planların esasını oluşturan mantıktır demek yerinde bir yorum olacaktır.

Kaynakça

- Abdurrahmanlı, Elvin. “İstihbarat Teşkilatlarının Terör Örgütlerine Sızması: İRA Örneği”. Yüksek Lisans Tezi, Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2018.
- Ani, *CIA oversees training program for Ukrainian paramilitaries*, Erişim 16 Nisan 2022 <https://www.aninews.in/news/world/us/cia-oversees-training-program-for-ukrainian-paramilitaries-reports20220114212706/>
- Arı, Tayyar. *Uluslararası İlişkiler Teorileri*. İstanbul: Alfa Yayınları, 2002.
- Arıboğan, Deniz Ülke. *Globalleşme Senaryosunun Aktörleri*. İstanbul: Der Yayınları, 1997.
- Arystanbekova, Akmaral. “Globalization: Objective Logic and New Challenges”. *International Affairs*. 50(4), 2004: 7-15.
- Baldwin, David Allen. “The Concept of Security”. *Review of International Studies*. 23(1), 1997: 5-26.
- Baldwin, David Allen. *Güvenlik Kavramı*. çev., Çiğdem Şahin. Uluslararası Güvenlik Sorunları. Der., Kamer Kasım-Zerrin A.Bakan. Ankara, ASAM Yayınları, 2004: 1-36
- Balkan, Celil. *Soğuk Savaş Sonrasında Türkiye'nin Ulusal Güvenlik Sorunları*. İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yayınları, 2006.
- Baylis, John. “Uluslararası İlişkilerde Güvenlik Kavramı”. *Uluslararası İlişkiler Dergisi, Güvenlik Özel Sayısı*. 5(18), 2008: 69-85
- Bayram, Mürsel . *Güç ve kimlik perspektifinden Çin-Afrika ilişkileri*, Ankara: Savaş Yayınevi, 2018.
- Berkowitz, Bruce D. ve Goodman, Allan E., *Strategic Intelligence for American National Security*, New Jersey: Princeton University Press, 1991.
- Berktaş, Deniz. (Ukrayna Gazeteci), Kişisel görüşme, 18 Nisan 2022, 21:15
- Beşe, Ertan ve Merve Seren. “Stratejik İstihbarat Olgusunun Teorik Çerçevesi, Unsurları ve Terörle Mücadele Politikaları Rolü ve Önemi”. *Polis Bilimleri Dergisi*. 13(3), 2011: 123-146.
- Bilgin, Pınar. “Güvenlik Çalışmalarında Yeni Açılımlar: Yeni Güvenlik Çalışmaları”. *SAREM Stratejik Araştırmalar Dergisi*. 8(14), 2010: 30-53.
- Birdişli, Fikret. “Ulusal Güvenlik Kavramının Tarihsel ve Düşünsel Temelleri”. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 31(2), 2011: 149-169.
- Booth, Ken. *Theory of World Security*, Cambridge: Cambridge University Press, 2007.
- Booth, Ken. “Güvenlik ve Özgürleştirme”. *Avrasya Dosyası Güvenlik Bilimleri Dergisi Özel Sayısı*. 9(2) 2003: 51-70.
- Bowen, Jeremy. “1967 Arap-İsrail Savaşı: Orta Doğu'yu sarsan 6 gün”. Son Güncelleme 06 Mart 2021. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-40157650>
- Buzan, Barry, *People, States, and Fear: The National Security Problems in International Relations*, The University of North Carolina Press, Chicago, Ill. 1983
- Buzan, Barry. *People, States, and Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era*. Essex: ECPR Press, 1991.
- CNN. “Obama telefon ve internetin takip edilmesini savundu”. Son güncelleme 01 Mart 2021. <https://www.cnnturk.com/2013/dunya/06/07/obama.telefon.ve.internetin.takip.edilmesini.savundu/710998.0/index.html>

- CRS Report. “Russia’s War in Ukraine: Military and Intelligence Aspects”. Son Güncelleme 13 Nisan 2022 <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/R/R47068>
- Defay, Alexandre. *Jeopolitik*. çev., İsmail Yerguz. Ankara: Dost Kitapevi, 2005.
- Dorfman, Zach. “CIA-trained Ukrainian paramilitaries may take a central role if Russia invades”. Son güncelleme 13 Ocak 2022 https://news.yahoo.com/cia-trained-ukrainian-paramilitaries-may-take-central-role-if-russia-invades-185258008.html?guccounter=1&guce_referrer=aHR0cHM6Ly93d3cuZ29vZ2xlLmNvbS8&guce_referrer_sig=AQAAAN7nysqbSnwaGKADAcOqpy8s_pemlID9PoMpf9Llgw5z4QDqd3hsqW76x6kYPcMGBw4Jc5jvSfX4EzmdO6OoRVfM3MaokMqxCr4Sf3jrc268f4s2ZnACToJ_qds4ODv-ezROpdN9ZAW_Z7bh-q3yjZnqBv4RQ_7V402W1Rwt6vw
- Dünya Bülteni. “İngilizler, Usame Bin Ladin’i Kahraman İlan Etmisti”. Son Güncelleme 6 Mart 2021. <https://www.dunyabulteni.net/genel/ingilizler-usame-bin-ladini-kahraman-ilan-etmisti-h282414.html>
- Eker, Sami. “Savaş Olgusunun Dönüşümü: Yeni Savaşlar ve Suriye Krizi Örneği”. *Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi*. 2(1), 2015: 31-66.
- Erkan, Muzaffer ve Sabri Dilmaç. *Devlet, Güvenlik ve İstihbarat*. Ankara: EGM/İDM yayınları, 2001.
- Goldman, Jan. *Words of Intelligence a Dictionary*. Oxford: The Scarecrow Press, 2006.
- Goncharenko, Roman. “Mariupol’u savunan tartışmalı Azov Taburu”, Son güncelleme 17 Mart 2022 <https://www.dw.com/tr/mariupolu-savunan-tart%C4%B1%C5%9Fmal%C4%B1-azov-taburu/a-61159525>
- Goodman, Melvin A. “9/11: The Failure of Strategic Intelligence”. *Intelligence and National Security*. 18(4), 2003: 59-71.
- Herman, Michael. “Intelligence and Policy: A Comment”, *Intelligence and National Security*. 6(1), 1991: 229-239.
- Heywood, Andrew. *Küresel Siyaset*. Ankara: Adres Yayınları, 2016.
- Karabulut, Bilal. “Küreselleşme Sürecinde Güvenliği Yeniden Düşünmek”. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2009.
- Karakoç, Eser. “Türkiye’nin Uluslararası Güvenlik Stratejileri”. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2008.
- Kent, Sherman. *Stratejik İstihbarat*. çev., Yasemin Özbek ve Şermin Arıca. Ankara: ASAM yayınları, 2003.
- Kutlu, Erol. *Dünya Ekonomisi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 1998.
- McDowell, Don. *Strategic Intelligence: A Handbook For Practitioners, Managers, and Users*. Maryland: The Scarecrow Press, 2009.
- MGK. *Devleti’in Kavram ve Kapsamı*. Ankara: MGK Genel Sekreterliği Yayınları, 1990.
- Minix, Dean A. ve Sandra Hawley. *Global Politics*. Belmont: West/Wadsworth Publishing, 1998.
- Morgenthau, Hans. *Uluslararası Politika: Güç ve Barış Mücadelesi*. çev., Baskın Oran. Ankara: Siyasi Bilimler Türk Derneği Yayınları, 1970.
- Mutçalı, Serdar. *Arapça-Türkçe Sözlük*. İstanbul: Dağarcık Yayınları, 1995.
- Oren, Michael B. *Six Days of War: June 1967 and the Making of the Modern Middle East*. NY: Oxford University Press, 2002.

- Oxford. *Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English* (3. Baskı). London: Oxford University Press, 1974.
- Özalp, Ahmet Nusret ve Ali. Asker. “Devletin Güvenlik Politikalarında Siber İstihbaratın Rolü Ve Önemi” 19. Akademik Bilişim Konferansında Sunulan Bildiri, Aksaray Üniversitesi, Aksaray, Şubat 2017.
- Özdağ, Ümit. “Stratejik İstihbarat”. *Avrasya Dosyası Dergisi*. 8(2), 2002: 109-149.
- Özdağ, Ümit. *İstihbarat Teorisi* (11. Baskı). Ankara: Kripto Yayınları, 2016.
- Öztürk, Armağan “Devletin Ali Menfaatleri Söylemi Üzerine Felsefi ve Tarihsel Bir Soruşturma”, *Kent Akademisi: Kent Kültürü ve Yönetimi Hakemli Elektronik Dergisi* 9, no. 3 (2016): 70-83.
- Public Law. “Intelligence Reform and Terrorism Prevention Act of 2004”. Son Güncelleme 6 Mart 2021 <https://www.congress.gov/bill/108th-congress/senate-bill/2845>
- Platon. *Devlet*. çev., Sabahattin Eyüpoğlu ve Mehmet Ali Cimcoz (3. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi. 1975.
- Robertson, David. *The Routledge Dictionary of Politics*. London: Routledge Publishing, 2004, s.209.
- Russel, Richard L. *Sharpening Strategic Intelligence: Why The CIA Gets it Wrong and What Needs to be Done to get it Right*. New York: Cambridge University Press, 2007.
- Sandıklı, Atilla ve Bilgehan Emekler. “Güvenlik Yaklaşımlarında Değişim ve Dönüşüm”. *Teoriler Işığında Güvenlik, Savaş, Barış ve Çatışma Çözümleri*. der., Atilla Sandıklı. İstanbul: Bilgesam Yayınları, 2012: 3-71.
- Sarkesian, Sam C., John Allen Williams ve Stephen Cimbala. *US National Security: Policymakers, Processes & Politics* (4. Baskı). Colorado: Lynne Rienner Publishers, 2008.
- Seren, Merve. *Stratejik İstihbarat Ve Ulusal Güvenlik*. Ankara: Orion kitabevi, 2017.
- Shulsky, Abram N. ve Gary J. Schmitt. *Silent Warfare*. Washington: Brassey's Press.1993.
- Sommerlad, Joe. “Ukrayna'daki Neo-Nazi Azov Taburu hakkında bütün bilinenler”. Son güncelleme 30 Mart 2022 <https://www.indyurk.com/node/490756/yazarlar/ukraynadaki-neo-nazi-azov-taburu-hakk%C4%B1nda-b%C3%BCt%C3%BCn-bilinenler>
- Tass. “Путин объявил о начале военной операции на Украине”. Son Güncelleme 24 Şubat 2022 https://tass.ru/politika/13825671?utm_source=tr.wikipedia.org&utm_medium=referral&utm_campaign=tr.wikipedia.org&utm_referrer=tr.wikipedia.org
- TDK. *Türkçe Sözlük* (10. Baskı). Ankara: Akşam Sanat Okulu Matbaası, 2005.
- Tzu, Sun. *Savaş Sanatı*. çev., Adil Demir (3. Baskı). İstanbul: Kastaş yayınları, 2008.
- UNDP. *Human Development Report*. NY: Oxford University Press,1994.
- Varlık, Ali Bilgin. “Ulusal Güvenlik”, *21'inci Yüzyılda Prens: Devlet ve Siyaset Yönetimi*. der., Ümit Özdağ. Ankara: Kripto Yayınları, 2012: 613-648.
- Waltz, Kenneth. *Theory of International Politics*. Londra: Waveland press, 1979.
- Warner, Michael. “Wanted: a Definition of İntelligence”. *Studies in İntelligence*. 46(9), 2002: 15-22.
- Wolfers, Arnold. “National Security: as an Ambiguous Symbol, Political Science Quarterly”. *Theories of International Relations*. der., David A. Baldwin, London: Routledge Press,1952: 481-502.
- Yılmaz, Sait. “Ulusal güvenlik ve istihbarat: Türkiye ve ABD üzerine kavramsal bir çerçeve”. Doktora tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara, 2005.